

Motion till riksdagen 2025/26:551

av Johan Andersson m.fl. (S)

Återställande av den demokratiska kontrollen över järnvägen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta tillbaka den demokratiska kontrollen över järnvägen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett effektivt järnvägsunderhåll kräver att Trafikverket har koll på den egna anläggningen. Det uppnås genom att järnvägsunderhåll återförs i statlig regi. Flera aktörer har konstaterat att underhållet av järnvägen inte fungerar tillfredsställande. Utredningen Framtidens järnvägsunderhåll (SOU 2020:18) och Riksrevisionsrapporten Drift och underhåll av järnvägar– omfattande kostnadsavvikelser (RiR 2020:17) riktar kritik mot hur underhållet organiseras och att det är svårt med kostnadskontroll.

De som försvarar att vi idag har ett avreglerat underhåll brukar hänvisa till sänkta kostnader, ett argument som måste ifrågasättas i och med att mer tid nu har gått sedan de initiala bedömningarna om kostnadsminskningar gjordes. En del av de kostnadsminskningar som kan ha skett har dessutom mest troligt varit av engångskaraktär.

Förtroende för att järnvägen fungerar kommer att bli viktigare i takt med att spåren blir mer trafikerade. Ett annat sätt att se det är att det också är viktigt för att den privatiserade trafikverksamheten ska få marknadsförutsättningar att kunna fungera bättre. En nyckel till detta är en underhållsverksamhet som är effektiv och som är präglad av incitamentsstrukturer där det inte går att misstänka att underhåll sker på felaktigt sätt, till nackdel för resekollektivet, anläggningsägarna eller skattebetalarna.

Om en entreprenör med krav på vinstavkastning ansvarar för ett underhållsområde men har förlorat upphandlingen på detta område och ska byta till ett annat underhållsområde infinner sig några rimliga frågor. Kan vi lita på att de gör sitt jobb och hur kontrollerar vi det?

Detta är en svaghet med det upphandlade systemet. En annan är att Trafikverket har mycket små resurser att själv kunna avgöra nivån på underhållet. Kunskapen om total-skicket på den egna anläggningen måste bli fullgod, annars riskerar vi att gemensamt aldrig kunna upptäcka och förebygga liknande upplägg där underhåll inte sker alls eller sker på fel sätt.

Inte minst ur beredskapsperspektiv är detta också en viktig fråga. Kontroll, rådighet och överblickbarhet över en mycket viktig infrastruktur i krigs- och kristid borde vara viktigare än att utifrån ideologi vilja ha en avreglerad järnväg.

Sammantaget kräver detta att den demokratiska kontrollen över järnvägssystemet återtogs genom att underhållsverksamheten återförs i statlig regi.

Johan Andersson (S)

Johanna Haraldsson (S)

Isak From (S)

Leif Nysmed (S)

Agneta Nilsson (S)

Björn Wiechel (S)

Johan Löfstrand (S)

Gunilla Carlsson (S)

Helén Pettersson (S)

Patrik Lundqvist (S)